

Sisällys

Alkusanat	3
Toimenpide-ehdotus I: Sosiaaliset luototusmuodot käyttöön valtakunnallisesti ennaltaehkäisemään nuorten velkaantumista ja syrjäytymistä	4
Toimenpide-ehdotus II: Palvelulupaus nuorten pääsystä kuntien talous-neuvontaan	7
Toimenpide-ehdotus III: Lisää nuorille soveltuvia taloudenhallinnan välineitä	9
Toimenpide-ehdotus IV: Raha-asiat puheeksi siellä, missä nuoria kohdataan	11
Toimenpide-ehdotus V: Positiivinen luottotieto käyttöön velkakierteiden estämiseksi	13
Toimenpide-ehdotus VI: Itsenäistyvälle nuorelle parempaa tukea asumiseen ja rahankäyttöön	15
Toimenpide-ehdotus VII: Kansallinen strategia nuorten taloudellisen lukutai-don edistämiseksi	17

Alkusanat

Mun talous -hankkeen (2013–2017) aikana koottiin lähes sadan organisaation Mun talous -verkosto. Verkoston jäsenten kanssa kehitettiin yhteistyössä palveluja, välineitä ja materiaaleja sekä järjestettiin kymmeniä tapahtumia, koulutuksia ja muita tilaisuuksia, joissa tuotiin yhteen nuorten oman talouden hallinnan parissa työskenteleviä ammattilaisia. Kohtaamisissa käytiin jatkuvaa keskustelua siitä, mitä nuorten taloudellisen lukutaidon edistämisen ja talousongelmien ehkäisyn eteen pitäisi tehdä.

Mun talous -tiimi kokosi kohtaamisten ja keskustelujen pohjalta syntyneet ajatukset seitsemäksi toimenpite-ehdotukseksi. Niiden toteutuessa nuoret pääsevät vaivattomasti tarvittavien palvelujen piiriin, heillä on käytössään enemmän heille soveltuvia taloudenhallinnan välineitä ja he ovat valmiimpia itsenäiseen elämään. Lisäksi nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset uskaltautuvat ja osaavat paremmin ottaa raha-asiat puheeksi. Suomeen on myös saatu kansallinen taloudellisen lukutaidon strategia. Toimenpiteiden ansiosta nuorten taloudellinen lukutaito paranee.

Helsingissä 24.8.2017

Ville Kujanpää

Mun talous -hankkeen projektipäällikkö

Mun talous -hankkeen aikana rakennettu Mun talous -verkosto kokoaa yhteen nuorten parissa työskenteleviä järjestöjä, yrityksiä, oppilaitoksia sekä finanssialan ja julkishallinnon toimijoita. Verkoston tavoitteena on edistää nuorten taloudellista lukutaitoa sekä ehkäistä talousongelmia. Verkoston kantavia voimia ovat yhteistyö, avoimuus ja voittoa tavoittelemattomuus.

Valtakunnallista Mun talous -verkostoa on STEA:n tuella koordinoanut neljä järjestöä: Suomen Setlementtiliitto (tilijärjestö), Nuorisosasuntoliitto, Nuorisosäätiö ja Takuusäätiö.

Kirjoittajat: Saara Autio, Henri Hölttä, Ville Kujanpää, Essi Lindberg ja Kaisa Näsman

Kuvittaja: Otto Donner

Taitto ja ulkoasu: Anni Aarnio

Toimenpide-ehdotus I: Sosiaaliset luototusmuodot käyttöön valtakunnallisesti ennaltaehkäisemään nuorten velkaantumista ja syrjäytymistä

Tilastokeskuksen tulonjakotilaston mukaan alle 30-vuotiaat nuoret ovat jo pitkään olleet ikäluokka, joka elää selvästi eniten perusturvan varassa. Lisäksi nuorten perusturvan taso on alhaisempi kuin muilla ikäluokilla, sillä esimerkiksi opintotuki on pienempi kuin toimeentulotuki tai työttömyyspäiväraha. Nuorten pienet ja vaihtelevat tulot kasvattavat ylivelkaantumisen riskiä. Tulot kuluvat monesti kokonaan elämisen pakollisiin perusmenoihin. Pienistä tuloista säästäminen yllättävien menojen tai isompien hankintojen varalle on joissain tapauksissa mahdotonta.

Nuoret kohtaavat elämäntilanteita, jolloin he joutuvat tekemään maksukykyensä nähden isoja hankintoja. Takuuvuokran, oman kodin välttämättömien hankintojen tai opinnoissa tarvittavan tietokoneen maksaminen ei välttämättä onnistu, jos tavoitteellista säästämistä ei ole aloitettu hyvissä ajoin jo alaikäisenä. Ainoaksi vaihtoehdoksi nuorelle voi jäädä lainaraha, jos perhe ei voi tarjota taloudellista tukea. Usein henkilöillä, joilla on heikko maksukyky, on käytettävissä vain huonoja rahoitusratkaisuja. He joutuvat turvautumaan kalliisiin lainoihin, joissa on korkean koron lisäksi kohtuuttomat perintäkulut ja -käytännöt. Tämä johtaa helposti pitkään velka-kierteeseen, joka voi olennaisesti heikentää nuoren itsenäistä elämää sekä aiheuttaa taloudellista ja sosiaalista syrjäytymistä.

”Usein henkilöillä, joilla on heikko maksukyky, on käytettävissä vain huonoja rahoitusratkaisuja.”

Luottoyhteiskunnassa myös pienituloisilla ja etenkin nuorilla tulee olla joustavampi pääsy kohtuuehtoisille rahoitusmarkkinoille ja oikeus hallittuun luoton käyttöön. Luottomarkkinoille tarvitaan lisää nuorille aikuisille suunnattuja sosiaalisen luototuksen palveluja, jotka tukevat heidän toimeentuloaan, ehkäisevät ylivelkaantumista ja edistävät itsenäistä pärjäämistä elämässä.

Sosiaalisesta luotosta nuorten toimeentulon tukemisessa on hyviä kokemuksia. Esimerkiksi Takuusäätiön yhdessä Mun talous -hankkeen kanssa kehittämä Kotilaina on tarkoitettu Nuorisosäätiön ja Nuorisoasuntoliiton asukkaille välttämättömiin kodin hankintoihin. Katso Reinon ja Maisan esimerkkitarinat tämän jutun lopusta. Molempien kohdalla Kotilaina tuki ennen kaikkea itsenäistä asumista ja taloudellista selviytymistä ilman suurta velkaantumiskierteen riskiä.

Lisäksi Takuusäätiö tarjoaa sosiaalista pienlainaa välttämättömiin kertaluonteisiin menoihin ja hankintoihin. Pienlainan ja Kotilainan kaltaisia sosiaalisia luototusmuotoja tulee olla valtakunnallisesti nykyistä kattavammin tarjolla nuorille elämän eri vaiheissa.

Sosiaalista luototustoimintaa järjestetään Suomessa myös kuntien tarjoamana. Laki kuntien sosiaalisesta luototuksesta tuli voimaan vuonna 2003. Sosiaalisen luototuksen järjestäminen määritellään kunnan vapaaehtoiseksi tehtäväksi, jonka käyttöönotosta kunta itse päättää. Sosiaalinen luototus on käytössä vain vajaassa 30 kunnassa (kattaen 44 % väestöstä) ja luottoja myönnetään vähän, vuonna 2013 vain noin tuhannelle henkilölle. Viestintä sosiaalisesta luotosta on vähäistä, jolloin potentiaaliset asiakkaat eivät tiedä tai löydä palvelua. Sosiaalista luottoa käytetään lisäksi lähes yksinomaan velkojen järjestelykeinona.

Voittoa tavoittelemattoman sosiaalisen luoton olisi kilpailtava muiden luottomarkkinoiden tuotteiden kanssa ja oltava houkutteleva vaihtoehto. Sen markkinointiin ja tunnettuuden lisäämiseen tulisi panostaa selvästi enemmän. Sosiaalisen luoton hakemisen kynnys tulee olla nykyistä matalampi ja hyväksyttävämpi ilman, että leimautuu sosiaalisesti tai taloudellisesti epäonnistuneeksi.

”Voittoa tavoittelemattoman sosiaalisen luoton olisi kilpailtava muiden luottomarkkinoiden tuotteiden kanssa ja oltava houkutteleva vaihtoehto.”

Mallia sosiaalisen luototustoiminnan järjestämisestä voi ottaa myös ulkomailta. Monissa maissa sosiaalinen mikroluototus on osa kansallista strategiaa. Kansainvälisesti mikroluototuksesta ja sen keinoista estää pienituloisten taloudellista ja sosiaalista syrjäytymistä keskustellaan huomattavasti Suomea vilkkaammin. Maailmalta löytyy monia edistyneitä pienlainoituksen malleja, jotka voisivat toimia myös Suomessa nuorten toimeentulon tukemisessa.

Nuorten pienituloisuuden ja velkaongelmien lisääntyessä asia on ajankohtainen myös Suomessa, mutta käytännössä sosiaalisen pienlainatoiminnan hyödyntäminen ja ymmärtäminen taloudellisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi on vielä lapsenkengissä. Voittoa tavoittelemattoman sosiaalisen luoton tarjoaminen ei saisi olla pelkästään kuntien tai esimerkiksi Takuusäätiön vastuulla. Julkisen vallan tulisi luoda edellytykset sen käyttöönoton lisäämiseen ja kehittämiseen valtakunnallisesti paikkakunnasta riippumatta.

Reinon tarina: Kotilaina mahdollisti asumiskustannusten pienenemisen jotta loppuosa veloista oli mahdollista hoitaa järjestelmällisesti ja aloittaa säästäminen

Reino on Nuorisosäätiöllä asuva 25-vuotias töissä käyvä mies. Ennen Nuorisosäätiölle muuttamistaan Reinolle oli kertynyt peliongelma velkaa, jotka olivat ulosotossa hoidossa. Velkaa oli enimmillään 7 000 euroa. Peliongelma oli syntynyt eron myötä kehittyneestä masennuksesta. Reino onnistui pääsemään eroon peliongelma ja masennuksesta. Myöhemmin myös ulosottovelat olivat hyvin hoidossa, sillä Reino sai lyhennettyä niitä järjestelmällisesti kuukausittain saamastaan palkasta. Hän halusi kuitenkin muuttaa halvempaan vuokra-asuntoon, jotta hän voisi myös säästää suunnitelmallisesti pahan päivän varalle.

Tulojensa puolesta Reinolla ei ollut mahdollista saada vuokravakuuden maksamiseksi apua sosiaalitoimesta, eikä hänellä ollut riittävästi säästöjä korkeiden asumiskustannusten ja ulosoton vuoksi. Hän päätti muuttaa Nuorisosäätiölle, jos hän saisi Takuusäätiön Kotilainan vuokravakuuden maksamiseksi. Reino ei halunnut turvautua markkinoilla oleviin helposti velkaannuttaviin pikavippeihin, joiden saaminen muutoinkin maksuhäiriömerkinnän vuoksi olisi ollut haastavaa. Merkinnästä huolimatta Nuorisosäätiö oli valmis tarjoamaan asuntoa, jos Reino saisi vuokravakuuden maksetuksi.

Monesti aiemmat velat voivat olla esteenä Kotilainan saamiseksi. Reino oli saanut jo valtaosan velastaan maksetuksi ja velkaa oli jäljellä enää 1 000 euroa. Tästä syystä velka ei ollut esteenä Kotilainan saamiseksi vuokravakuuteen, sillä sen nähtiin kokonaisuudessaan edistävän Reinon taloudellista tilannetta, itsenäistä selviytymistä ja säästämisen tavoitteita. Muutama kuukausi muuton ja lainan myöntämisen jälkeen Reino oli saanut

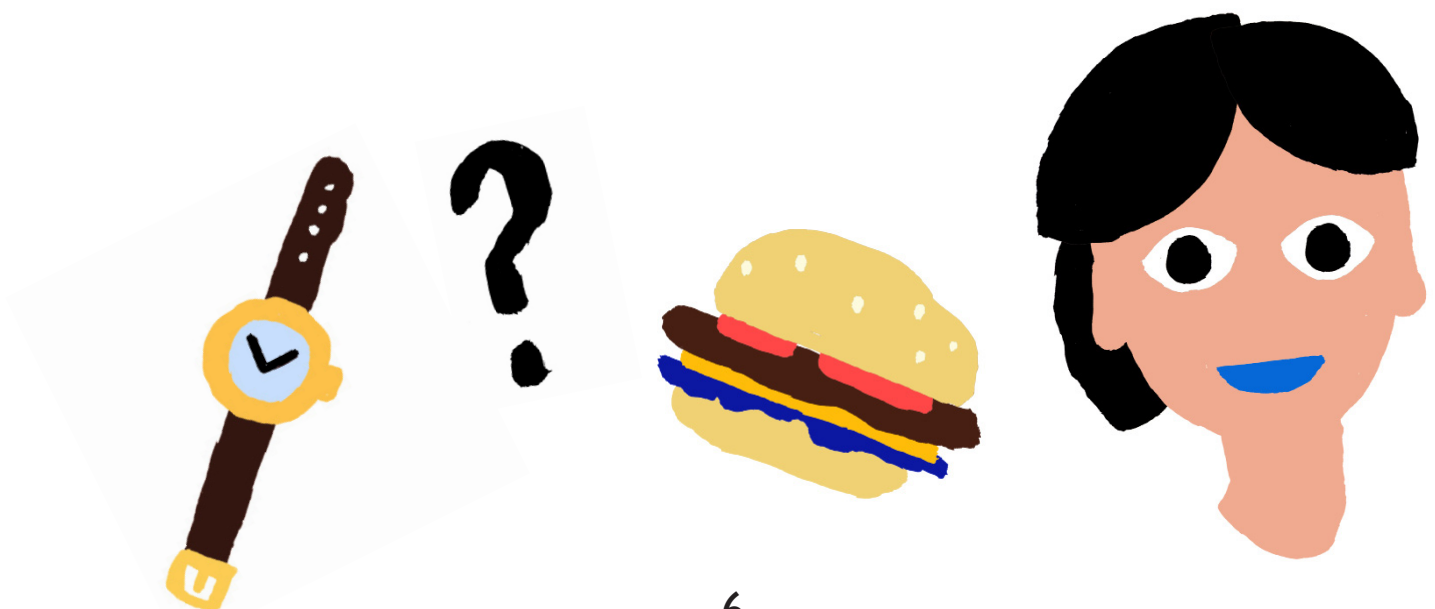
ulosottovelan maksetuksi ja hän lyhensi enää vain puolen vuoden ajan saamaansa Kotilainaa. Sen mahdollistaman asumismenojen pienentymisen johdosta Reinolla oli nyt mahdollista lainan lyhentämisestä huolimatta aloittaa kauan kaipaamansa säästötilin kartuttaminen.

Maisan tarina: Opintojen aloittaminen helpottui Kotilainan avulla

Maisa on 20-vuotias Kemistä kotoisin oleva nuori nainen, joka sai opiskelu- ja työpaikan Tampereelta. Edessä oli muuttaminen ensimmäistä kertaa omaan asuntoon ja uuteen kaupunkiin. Maisa ei ollut saanut pienistä tuloistaan kerättyä riittävän suurta säästöä vuokravakuuden maksamiseksi. Vakuuden maksaminen oli välttämätöntä vuokra-asunnon hankkimiseksi. Myöskään Maisan vanhempien ei ollut mahdollista antaa pienistä tuloistaan taloudellista apua. Säästöjä Maisalla oli kuitenkin juuri sen verran, että vuokravakuuden saaminen sosiaalitoimesta ei ollut mahdollista. Lisäksi säästöille olisi ollut muutakin käyttöä, sillä uuteen kotiin hän tarvitsi välttämättöminä hankintoina ainakin sängyn ja kannettavan tietokoneen opintoja varten.

Maisa päätti hakea asuntoa Nuorisoasuntoliitolta. Asukasvalintaan liittyvässä haastattelussa asumisohjaaja vinkkasi, että Maisan kannattaisi hakea Takuusäätiön Kotilainaa. Sen saaminen mahdollistaisi hänelle asunnon hankinnan lisäksi sängyn ja läppärimän ostamisen kohtuuehtoisella luotolla. Näin se tukisi itsenäisen elämisen ja opintojen aloittamista ilman suuria taloudellisia riskejä. Kotilainan saaminen vuokravakuuden maksamiseksi sekä sängyn ja läppärimän hankkimiseksi (1 500€) onnistui. Hän lyhentää Kotilainaa seuraavan puolentoista vuoden ajan kuukausittain opintojen ohessa töistä saamillaan tuloilla.

Lue lisää [esimerkkitarinoita](#) Takuusäätiön Kotilainan hyödyistä nuorten toimeentulon ja itsenäisen selviytyminen tukemisessa.

Toimenpide-ehdotus II: Palvelulupaus nuorten pääsystä kuntien talousneuvontaan

Talous- ja velkaneuvonta on vuosien saatossa vakiintunut laaja-alaiseksi ja erityistä ammattitaitoa vaativaksi työksi. Nykyinen valtion rahoitus on riittämätön toiminnan kattavaan järjestämiseen. Viimeisin [työ- ja elinkeinoministeriön selvitys](#) palvelun nykytilasta ja järjestämisvaihtoehdoista on vuodelta 2015. Samana vuonna [Mun talous -verkosto selvitti](#) talous- ja velkaneuvojen kokemuksia ja toimintamalleja nuorten asiakkaiden osalta. Joissain yksiköissä nuorille tarjottiin tietoisuuksia ja koulutustilaisuuksia sekä nopeampi pääsy tapaamiseen. Lisäksi tehtiin yhteistyötä eri toimijoiden (mm. Vamos, Nuorisoasuntoliitto, nuorisotoimi) kanssa sekä kohdattiin nuoria kauppakeskuksissa ja sosiaalisessa mediassa. Suurin osa talous- ja velkaneuvoista kuitenkin ilmoitti, ettei heidän yksiköissään ole nuorille kohdistuvia palveluja.

Talous- ja velkaneuvonnan palvelut tavoittavat avun tarpeessa olevia nuoria heikosti. Lisäksi ehkäisevän talousneuvonnan rooli palvelussa on vähäinen. Myös nuorten pääsy talous- ja velkaneuvontaan on hankalaa. Usein syynä on nuoren vakiintumaton elämäntilanne (mm. epäsäännölliset tulot, työttömyys tai opiskelu) ja maksuvaran riittämättömyys velkojen järjestelemiseksi. Nuorille ei yleensä aktiivisesti tarjota talousneuvontaa, koska sitä annetaan pääasiassa velka-asiakkaille korjaavana talousneuvontana velka-asioiden hoidon yhteydessä. Toisin sanoen nuoren tilanne ei yleensä ole vielä tarpeeksi kriisiytynyt. Palvelu on keskittynyt velkojen järjestelytoimiiin, eikä talousneuvontaan ole resursseja tai riittävää tahtotilaa. Myös [Valtioneuvoston selvityksen](#) mukaan ylivelkaantumisen ehkäisemiseen ja hoidon edistämiseksi ehkäiseviin toimiin kuten talousneuvontaan tulisi panostaa entistä enemmän.

”Ylivelkaantumisen ehkäisemiseen ja hoidon edistämiseksi ennaltaehkäiseviin toimiin kuten talousneuvontaan tulisi panostaa entistä enemmän.”

Mun talous -verkon toteuttamassa kyselyssä useat neuvojat painottivat kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän ehkäisevän työn merkitystä nuorten tilanteiden parantamiseksi. Uudessa peruskoulun opetussuunnitelmassa oman talouden hallintaa on lisätty opetukseen. Opetushallitus selvittää vuoden 2017 loppuun mennessä, kuinka uusi opetussuunnitelma on otettu käyttöön. Talous- ja velkaneuvojat toivoivat myös palveluidensa kehittämistä sähköisen asioinnin suuntaan. Useassa vastauksessa nousi esiin resurssipula. Halua nuorten auttamiseen on, mutta keinojen koetaan olevan vähissä liian pienen henkilöstöresurssin ja nuorten vaikeiden tilanteiden vuoksi.

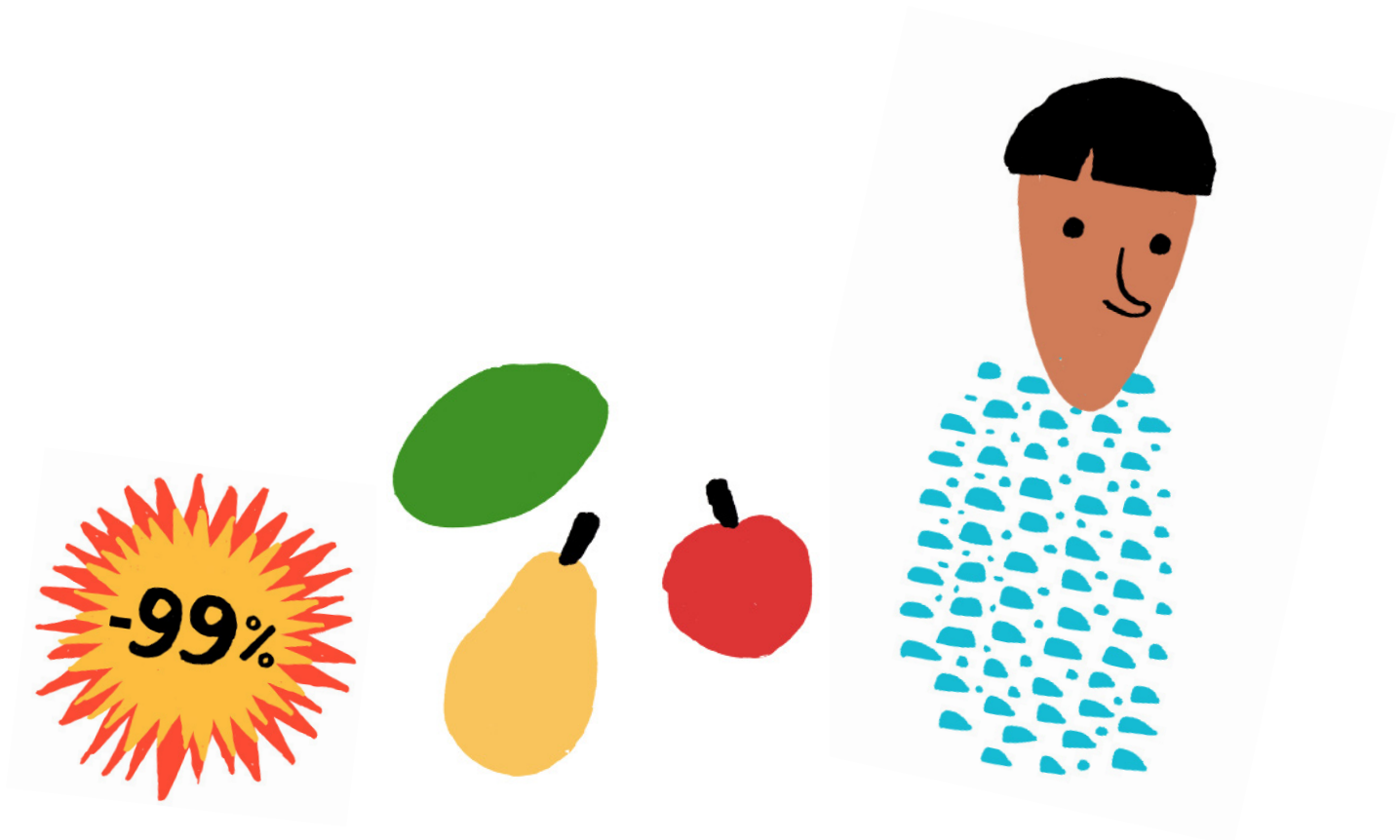
Valtioneuvoston selvityksen mukaan talous- ja velkaneuvonnan rahoitusta leimaa lyhytjänteisyys ja valtion osuuden vuosittainen vaihtelu. Kuntien oma rahoitusmahdollisuus ja -halukkuus vaihtelee, mikä asettaa palvelua tarvitsevat eriarvoiseen asemaan. Joissain kunnissa talous- ja velkaneuvontaa antava taho kilpailutetaan muutaman vuoden välein, mikä vaikeuttaa palvelujen pitkäkestoista kehittämistä. Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan talous- ja velkaneuvonnan kuluja voitaisiin vähentää toiminnan ja sen ohjauksen virtaviivaistamisella sekä sähköisten palveluiden kehittämisellä. Yksiköiden toimintatapoja tulisi yhtenäistää ja hyviä käytäntöjä ottaa laajemmin käyttöön. Asiakkailta tulisi olla erilaisia mahdollisuuksia talous- ja velkaneuvonnassa asiointiin (puhelinneuvonta, tapaamiset, sähköinen asiointi, etäyhteydet jne.). Palveluun hakeutumisen kynnys madaltuisi ja palvelun saatavuus paranisi.

Kuntien talous- ja velkaneuvojen tulisi jalkautua enemmän sinne, missä nuoria kohdataan. Kolmannen sektorin toimijat tukevat talous- ja velkaneuvonnan palveluita ehkäisemällä nuorten ylivelkaantumista ja purkamalla kunnallisen velkaneuvonnan asiakasjonoissa osittain turhaan odottavien nuorten määrää sekä vähentämällä ulosoton asiakasmääriä. Mun talous -hankkeessa on kehitetty [Kysy rahasta -chat](#), jossa nuoret voivat anonyymisti kysyä neuvoa talousasioihin. Myös nuoriso- ja sosiaalialan ammattilaiset ovat luontevia tahoja tarjoamaan talousneuvontaa nuorille. Esimerkiksi Nuorisoasuntoliiton asumisohjaajat tarjoavat asukkailleen talousneuvontaa ja -ohjausta ja Nuorisosäätiöllä on kehitteillä talousohjausmalli. Usein nuorisotyön ammattilaiset kokevat, ettei heidän osaamisensa ja uskalluksensa riitä nuorten neuvontaan talous- ja velka-asioissa. Ammattilaisten koulutuksessa tulisikin jatkossa paremmin huomioida nuorten talousasioihin liittyvä ohjaaminen.

”Kuntien talous- ja velkaneuvojen tulisi jalkautua enemmän sinne, missä nuoria kohdataan.”

Nuorten tarve talousneuvonnalle on huomioitu myös [Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman massa \(AUNE\)](#). Sen yhtenä periaatepäätöksenä on luoda yhdessä Ohjaamoiden työntekijöiden, asiakkaiden ja asiantuntijoiden kanssa ketterä ja liikkuva malli, jossa nuorten talous- ja velkaneuvontapalvelut ovat saatavilla Ohjaamoista esimerkiksi kahtena päivänä viikossa. Toteutuessaan tämä helpottaisi talous- ja velkaneuvontojen asiakaspainetta ja ehkäisisi nuorten taloustilanteiden kärjistymistä.

Nuorten pääsy kuntien talousneuvontaan tulisi taata palvelulupauksella, jolloin ongelmat voitaisiin ratkaista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, säästettäisiin nuoren ja yhteiskunnan kustannuksia sekä ehkäistäisiin syrjäytymistä.

Toimenpide-ehdotus III: Lisää nuorille soveltuvia taloudenhallinnan välineitä

Kuluttaminen on muuttunut viimeisten vuosikymmenien aikana näkymättömämpään suuntaan. Digitaalisuuden kehittymisen myötä tämä muutos on kiihtynyt entisestään, eikä hidastumisen merkkejä näy. Jatkuvasti syntyy uusia ja vaivattomampia keinoja, joilla yritykset haluavat tehdä maksutapahtumasta yksinkertaisemman, jotta kulutuspäätöksen tekeminen olisi mahdollisimman helppoa ja vaivatonta. Oikein käytettyinä uudet maksutapahtumamahdollisuudet ovatkin arjen helpottamisen näkökulmasta tervetulleita. Piilokuluttamista ne kuitenkin lisäävät ja ostopäätökset perustuvat yhä useammin muuhun kuin tilillä olevaan rahamäärään. Kun maksutapahtumamahdollisuudet lisääntyvät ja perustuvat monesti siihen, että varsinainen maksaminen tapahtuu vasta myöhemmin, tulisi omasta rahatilanteesta ja maksukyvyistä olla entistä valveutuneemmin perillä. Vaikka maksamisen tavat lisääntyvät, käytettävissä oleva raha ei lisäännä.

”Vaikka maksamisen tavat lisääntyvät, käytettävissä oleva raha ei lisäännä.”

Talouden hallitsemattomuus on monien tilastojen mukaan yleisin syy velkaongelmiin. Yleensä se on seurausta siitä, että ei olla tietoisia oman kulutuksen rajoista tai suhtaudutaan omaan maksukykyyn liian optimistisesti. Tieto kulloinkin käytettävissä olevasta rahamäärästä sekä omista välttämättömistä ja ei niin välttämättömistä menoeristä helpottaisi talouden hallintaa ja oman rahankäytön suunnittelua. Tällöin yllättäviltä tilanteilta ja rahan loppumiselta ennen aikojaan välttyttäisiin sekä edellytykset maksukykyyn perustuviin kulutuspäätöksiin paranisivat. Uudet maksamisen tavatkaan eivät tällöin olisi riski taloudenhallinnalle. Parempi tietoisuus omasta rahatilanteesta mahdollistaa säästämisen, jolloin ostoksia ei tarvitse tehdä luotolla, vaan tarvittavat hankinnat voi tehdä riskittömästi.

Kun suurin osa markkinoiden toimijoista pyrkii muuttamaan rahankäyttöä näkymättömäksi ja siirtämään maksutapahtumaa ostamisen jälkeiseen aikaan, tulisi keksiä enemmän keinoja joilla realistinen käsitys omasta rahatilanteesta säilyisi. Digitaalisuuden kehittyminen luo uhkien lisäksi yhtä lailla myös mahdollisuuksia taloudenhallinnan helpottamiseksi ja rahankäytön näkyväksi tekemiseksi. Erityisessä riskissä ovat nuoret, joille nykyiset sähköiset ja mobiilisen maksamisen tavat ovat luonteenomaisempia kuin vanhemmille sukupolville. He ovat syntyneet luottoyhteiskuntaan, jossa heille avautuu nykyisten maksutapahtumamahdollisuuksien kirjo heti kun he saavat vastuun omasta rahankäytöstä. Heille ei missään vaiheessa välttämättä ehdi kertymään luonnollisella tavalla käsitystä oman rahankäytön rajoista, mikä vanhemmilla sukupolvilla on syntynyt esimerkiksi käteisen rahan käytön myötä.

”Digitaalisuuden kehittyminen luo uhkien lisäksi yhtä lailla myös mahdollisuuksia taloudenhallinnan helpottamiseksi ja rahankäytön näkyväksi tekemiseksi.”

Rahankäytön seuraamisen ja suunnittelun tueksi nuoret tarvitsevat enemmän heille soveltuvia taloudenhallinnan välineitä, jotka ovat kiinnostavia ja kannustavat tekemään maksukyvyyn kannalta oikeita päätöksiä. Näitä välineitä on jo nykyään, mutta valitettavan moni niistä on yritysten tekemiä, jolloin niiden idea on toimia enemmän kuluttamisen kuin taloudenhallinnan tukena. Taloudenhallinnan edistämisen näkökulmasta hyviäkin esimerkkejä kuitenkin on. Useiden järjestöjen yhteistyönä kehitetty [Penno-sovellus](#) on sähköinen taloudenhallinnan väline, jonka pyrkimyksenä on auttaa rahankäytön hahmottamisessa ja säästämistavoitteissa. Vaikka Pennoa kehitetään jatkuvasti, tulisi mahdollisimman monen muunkin toimijan panostaa taloudenhallinnan välineiden kehittämiseen. Tällöin eri näkökulmia ja tarpeita saataisiin otettua huomioon laaja-alaisesti ja erilaisille nuorisoryhmille soveltuviksi.

Mikäli nuoret saataisiin heille soveltuvilla välineillä seuraamaan omaa rahankäyttöään ja tämän myötä suunnittelemaan tarkemmin omaa kulutustaan, olisi se aivan keskeinen keino ehkäistä velkaongelmiin joutumista. Digitaalisuuden mukanaan tuomia mahdollisuuksia taloudenhallinnan edistämässä ei saisi hukata.

Toimenpide-ehdotus IV: Raha-asiat puheeksi siellä, missä nuoria kohdataan

Tutkimusten mukaan nuorille on tarjottava ohjausta, materiaaleja ja ensi vaiheen tukea talous- ja velkatilanteisiin siellä, missä heitä kohdataan. Mun talous -hankkeen aikana on eri yhteyksissä noussut esiin, että nuoria työssään kohtaavat ammattilaiset kaipaavat uusia, nuorten arjesta nousevia ja raha-asioihin liittyviä käyttökelpoisia materiaaleja, asiantuntevia tukipalveluja sekä lisäkoulutusta.

”Nuorille on tarjottava ohjausta, materiaaleja sekä ensi vaiheen tukea talous- ja velkatilanteisiin siellä, missä heitä kohdataan.”

Millään yksittäisellä toimijalla ei ole tällä hetkellä resursseja vastata nuorten taloustuen ja ohjauksen kasvavaan tarpeeseen. Tiedetään, että ongelmia korjaavien toimenpiteiden sijaan pitäisi keskittyä ongelmia ehkäiseviin toimiin. Tämä tarkoittaa nuorten varhaisempaa tavoittamista matalalla kynnyksellä. Varhaisessa tavoittamisessa avainasemassa ovat nuoria kohtaavat ammattilaiset. Erityisesti akuuteissa talous- ja velkatilanteissa ajoitus on tärkeää.

Ammattilaisten koulutuksessa ei nykyisin huomioida riittävästi nuorten taloudellisen lukutaidon edistämistyön kannalta tärkeitä osa-alueita ja tarvittavat tiedot hankitaan omatoimisesti eri toimijoiden tarjoamista koulutus-tilaisuuksista ja materiaaleista. Tukea ja koulutusta kaivataan muun muassa raha-asoiden puheeksi ottamiseen ja päivittäistalouden hoidossa ja suunnittelussa, finanssituotteiden valinnassa sekä velkojen itsenäisissä selvittelytilanteissa ohjaamiseen ja tukemiseen. Myös nuorten talous- ja velka-asoiden palveluohjauksen käytännöissä on kehitettävää.

Uusia oppaita, palveluja ja työkaluja

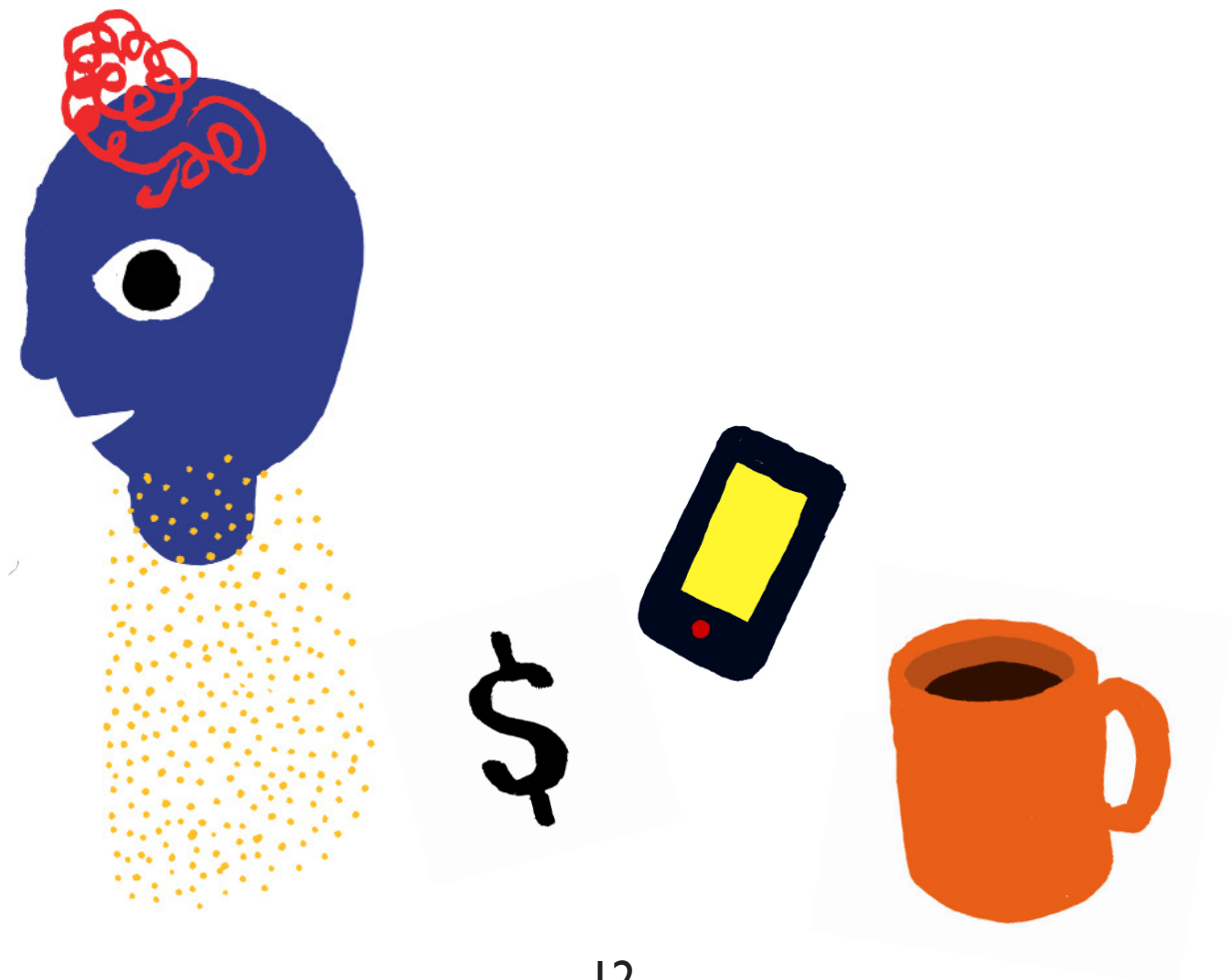
Mun talous -tiimi tuotti keväällä 2016 nuorten raha-asoiden tilannekartoituksen ja neuvonnan tueksi [Omat rahat -työkalun](#). Työkalun ajatuksena on kysymysten kautta neuvoa nuorta oman taloudellisen tilanteen selvittämisessä. Työkalun avulla nuori pääsee suoraan omassa tilanteessaan tarvittavan tiedon äärelle. Työkalu päivitetään syksyn 2017 aikana.

Syksyllä 2017 julkaistiin nuoria työssään kohtaaville ammattilaisille suunnattu [Puhu rahasta -opas](#), jonka tuotti Mun talous -tiimi yhteistyössä monien toimijoiden kanssa. Opas neuvoa raha-asoiden puheeksi ottamisessa, asumiseen liittyvien talous- ja velka-asoiden ohjaus- ja tukityössä sekä nostaa esiin nuorten taloudellista lukutaitoa edistäviä parhaita käytäntöjä sosiaali- ja nuorisosalalla. Vastaavanlaisten tukimateriaalien tuottamista sekä etenkin niiden pitkäjänteisen levittämisen ja käyttöönoton varmistamista kaivataan.

”Varhaiseen puuttumiseen perustuva toimintamalli parantaisi pitkällä aikavälillä suomalaisten nuorten taloudellista lukutaitoa ja ehkäisisi nuorten vakavia velkaongelmia.”

Talous- ja velka-asioiden ensiaputaidot kuntoon

Mun talous -hankkeelle haettiin jatkorahoitusta, josta saadaan päätös joulukuussa 2017. Hankesuunnitelmassa esiteltiin täysin uusi Puhu rahasta – talous- ja velka-asioiden ensiapukoulutuskonsepti. Toteutuessaan koulutuskonsepti tarjoaisi nuoria työssään kohtaaville ammattilaisille mahdollisuuden osallistua pitkäkestoiseen, moduulimuotoiseen koulutuskokonaisuuteen ja ammattilaisten vertaisverkostoon, mikä lisäisi ammattilaisten varmuutta ja pätevyyttä nuorten ensivaiheen talous- ja velkaneuvontatyössä. Konsepti pitäisi sisällään muun muassa live- ja verkkokoulutusta, verkkofoorumin sekä ammattilaisille suunnatun tuki-chat-palvelun. Koulutuskonsepti edistäisi toteutuessaan nuorten ehkäisevää ja ensivaiheen talous- ja velkaohjaustyötä valtakunnallisesti. Varhaiseen puuttumiseen perustuva toimintamalli parantaisi pitkällä aikavälillä suomalaisten nuorten taloudellista lukutaitoa ja ehkäisisi nuorten vakavia velkaongelmia.

Toimenpide-ehdotus V: Positiivinen luottotieto käyttöön velkakierteiden estämiseksi

Velkaongelmien vähentämiseksi esitetään usein, että velkakierteitä voidaan estää hakemalla apua varhain. Avunhakemiseen ei välttämättä ylipäänsä olisi nykyisenkaltaista tarvetta, mikäli Suomessa olisi käytössä positiivinen luottotietojärjestelmä. Se vähentäisi velkaongelmia syventävien ja pitkittävien lainojen ottamista, jolloin velkaongelmat olisivat nopeammin hoidettavissa. Harvempi ajautuisi velkaongelmiin, kun luotonantajat voisivat positiivisen luottotiedon avulla tehdä vastuullisempia luottopäätöksiä paremman maksukykytiedon valossa.

Positiivisella luottotiedolla tarkoitetaan järjestelmää, jossa luotonantajalla on mahdollisuus tarkistaa tiedot kaikista asiakkaan olemassa olevista veloista ja maksusopimuksista. Suomi on yksi harvoista EU-maista, joissa positiivinen luottotieto ei ole käytössä. Suomessa käytössä olevasta negatiivisesta luottotietorekisteristä ilmenevät vain maksuhäiriömerkinnät. Sen perusteella ei voida riittävän hyvin arvioida lainanhakijan maksukykyä. Maksuhäiriömerkintään perustuva luotonmyöntö on kankeaa, yksioikoista ja vanhanaikaista. Päätökset negatiivisen luottotiedon perusteella voivat pohjautua yksittäiseen ongelmaan velan maksussa monen vuoden takaa. Se kertoo vanhoja tietoja menneistä ongelmista, ei juuri mitään nykyisestä maksukyvyistä.

”Negatiivinen luottotietorekisteri kertoo vanhoja tietoja menneistä ongelmista, ei juuri mitään nykyisestä maksukyvyistä.”

Positiivinen luottotieto kertoo tarkasti ja monipuolisesti tämän hetken maksukyvyistä, koska se perustuu muihinkin tietoihin kuin maksuhäiriömerkintöihin. Miksi positiivista luottotietoa ei sitten ole otettu käyttöön? Tilannetta perustellaan muun muassa sillä, että se rikkoisi yksityisyyden suojaa sekä olisi liian kallis ja työläs ylläpitää. Positiivisen luottotiedon käyttöönotto ei kuitenkaan vaadi sellaisen rekisterin perustamista, jossa tiedot säilytetään. Tiedot olisi mahdollista tilata sähköisen järjestelmän kautta, josta ne katoaisivat heti niiden tarkastamisen jälkeen. Uuden järjestelmän käyttöönotto maksaa, mutta käyttämättä ottaminen maksaa vielä enemmän. Velkaongelmista aiheutuu yhteiskunnalle valtavat kustannukset.

Nykyisin käytössä olevalla niin sanotulla negatiivisella luottotietorekisterillä on kaiken lisäksi velkaongelmia pahentava vaikutus. Monet pitkittävät maksuhäiriömerkinnän saamista ottamalla uusia velkoja vuosien ajan. Pelko merkinnästä ajaa monia syvempään velkakierteeseen, kun maksuhäiriömerkintää pelätään enemmän kuin jatkuvasti kasvavaa velkamäärää. Positiivinen luottotietorekisteri tarjoaisi kannustimen hyvän luottohistorian rakentamiseen, jossa maksuhäiriömerkinnät olisivat vain yksi indikaattori muiden joukossa. Nuoren itsenäistymisen mahdollisuudet eivät määrittyisi vuosiksi eteenpäin yksittäisen maksamattoman velan johdosta.

”Positiivinen luottotietorekisteri tarjoaisi kannustimen hyvän luottohistorian rakentamiseen, jossa maksuhäiriömerkinnät olisivat vain yksi indikaattori muiden joukossa.”

Luotonantajat hyötyisivät myös positiivisesta luottotiedosta. He voisivat estää luottotappioita nykyistä tehokkaammin ja samalla toimia vastuullisina luotonantajina. Positiivinen luottotieto voisi mahdollistaa luotonannon myös maksuhäiriömerkinnän saaneille, mutta silti luottokelpoisille ja maksukykyisille henkilöille. Luottoa voisi toisaalta olla myöntämättä, vaikka maksuhäiriömerkintää ei olisikaan, mikäli maksukyky olisi huono tai henkilöllä jo valmiiksi maksukykyyn nähden liikaa muita velkoja maksettavanaan. Ongelmat voitaisiin estää jo ennen niiden alkamista.

On selvää, että positiivinen luottotieto vähentäisi nuorten velkaongelmia. Sen käyttöönoton vastustajia ei juurikaan ole. Finanssiala, Finanssivalvonta ja vahva enemmistö luotonantajista puoltavat sitä. Kaikki osapuolet hyötyisivät siitä. Enää tarvitaan poliittinen hyväksyntä, jonka myötä lakimuutoksen avulla positiivisen luottotiedon käyttöönotto voitaisiin käytännössä toteuttaa.

Toimenpide-ehdotus VI: Itsenäistyvälle nuorelle parempaa tukea asumiseen ja rahankäyttöön

Koti on ihmiselle tärkeä ja merkityksellinen paikka. Se on kivijalka, jonka tärkeyden ymmärtää usein vasta, kun se uhataan viedä. Nuorten haaveet asumisesta eivät poikkea vanhempien ikäluokkien haaveista. Asumisolosuhteet heijastavat kaikkien nuoren elämässä, niin työhön, opiskeluun, terveyteen, harrastuksiin kuin perhe- ja ystäväsuhteisiin. Suomessa nuoret itsenäistyvät varhain verrattuna muihin maihin. Pääsääntöisesti nuori ei enää 20–24-vuotiaana asu vanhempiensa luona. Itsenäisyyden vaatimia asumisen taitoja on hyvä harjoitella jo ennen kotoa poismuuttamista. Kaikki eivät kuitenkaan saa kodistaan riittävää tukea itsenäisen elämän aloittamiseen ja oman talouden hallintaan. Yleisimpiä asumisen haasteita ovat puutteelliset taloustaidot, epärealistiset käsitykset omista asumisvalmiuksista, kyky hoitaa arjen askareita sekä mielenterveys- ja päihdeongelmat.

Nuoren itsenäistymistä ja oman talouden tasapainoa edesauttaa asumisen onnistuminen. Asunnottomaksi joutumisen riski kasvaa, jos asumisen taidot ovat puutteelliset. Vaikuttavina tekijöinä ovat muun muassa äkilliset elämänkriisit, ero parisuhteesta, vuokrasuhteen päättyminen omasta tai itsestä johtumattomasta syystä tai taloustaitojen puutteellisuus. Asunnottomuus voi johtaa myös nuoren syrjäytymiseen. Eräs tärkeimmistä tekijöistä syrjäytymisen ehkäisemisessä ja alkaneen syrjäytymiskiirteen katkaisemisessa on asumisesta huolehtiminen.

Itsenäistyvässä vaiheessa olevien nuorten kohdalla asunnottomuusuhka voi liittyä vaikeuteen löytää sopivaa asuntoa kiristyneiltä vuokramarkkinoilta johtuen muun muassa korkeista vuokrista, pienistä tuloista, maksuhäiriömerkinnöistä tai syrjinnästä. Usealle nuorelle riittäisi vuokra-asunnon tarjoaminen ja tarvittaessa kevyt tuki ja neuvonta asumiseen liittyvissä kysymyksissä tai esimerkiksi apu vuokravakuuden maksamisessa. Todennäköisesti pelkkä asunnon tarjoaminen ei riitä, jos nuoren asunnottomuusuhka liittyy laajempaan syrjäytymiskehitykseen, jonka taustalla voivat olla lapsuudenkodin ongelmat, elämänhallinnan vaikeudet tai talous-, päihde- tai mielenterveysongelmat. Tällöin nuori tarvitsee räätälöityä tukea asumiseen ja muihin elämänalueisiin. Tämän takia nuorten asumisen ja peruselämäntilanteen huomioiminen tulisi olla ensimmäisiä asioita, joita nuoren kanssa käydään läpi, kun nuori kohdataan tai työskentelyä hänen kanssaan aloitetaan. Mikäli asuinolot eivät ole vakaalla pohjalla, on kiinnittyminen yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin ja toimintoihin vaikeaa. Samalla se voi viedä pohjan tukevalta ja korjaavalta toiminnalta.

Nuorten itsenäistymistä tukevia ennaltaehkäiseviä palveluja, kuten asumisohjausta, asumisneuvontaa ja itsenäisen asumisen tukemista tulee olla tarjolla matalalla kynnyksellä varhaisessa vaiheessa. Esimerkiksi Nuorisotasuntoliiton (NAL) paikallisyhdistykset ja Nuorisosäätiö tarjoavat asukkailleen asumisohjausta- ja neuvontaa. Asumisohjaus on asumisen alkukauden sijoittuvaa tai asumisen kriisiytyessä annettavaa yksilöllistä ohjausta, jossa keskitytään itsenäisen asumisen onnistumisen turvaamiseen. Keskeisiä työmuotoja ovat vuokranmaksun suunnitelmallinen hoitaminen, asunnon kunnosta huolehtimiseen ja järjestyssääntöjen noudattamiseen ohjaaminen sekä asumistukiasiat. Asumisneuvonnan puitteissa nuorella on mahdollisuus tulla kysymään asumisohjaajilta neuvoja mieltä painavissa asioissa. Asumisneuvonnan yhtenä työmuotona on myös puuttuminen asukkaiden vuokravelkoihin.

”Nuorten itsenäistymistä tukevia ennaltaehkäiseviä palveluja tulee olla tarjolla matalalla kynnyksellä varhaisessa vaiheessa.”

Koska nuoren perhetausta ja lähipiiri määrittelevät pitkälti sen, millaiset lähtökohdat nuori saa oman talouden hallintaan itsenäistyessään, ovat nuorten taloudelliset valmiudet hyvin erilaisia. Tämän takia on tärkeää sisällyttää jo perusopetukseen taloustaitoja niin, että oppisisällöt olisivat lähellä nuoren omaa arjen elämää ja kokemusmaailmaa. Tämä tapahtuu painottamalla konkreettisia taloudenhallinnan taitoja, kuten oman talouden tulojen ja menojen seuranta sekä talouden suunnittelua. Näin nuoret saisivat jo varhaisessa vaiheessa perusvalmiudet oman henkilökohtaisen talouden ymmärtämiseen ja suunnitteluun. Jos koulussa opetettaisiin nykyistä enemmän taloustaitoja ja oman talouden hallintaa, saisivat nuoret tasavertaisemmat lähtökohdat itsenäiseen elämään. Tämä tarkoittaa myös sitä, että opettajille ja nuoren kanssa työtä tekeville tulisi olla ajankohtaista koulutusta nuorten talouteen ja asumiseen liittyen.

Arjen nykytilanteen ja asumisen selvittäminen tulee aina olla lähtökohtana nuoren kanssa työskennellessä. Asunnottomuuden vähentämisen painopiste on ennaltaehkäisyssä. Esimerkiksi asunto-, työvoima-, sosiaali- ja terveyspalveluissa tavoitteena tulisi olla asunnottomuuteen johtavien ongelmien mahdollisimman varhainen tunnistaminen. Nuorisotakuun tavoitteena on auttaa kaikkia nuoria pääsemään koulutukseen, työelämään tai tarvittaessa kuntoutuksellisten palvelujen piiriin. Jos nuorella ei ole kotia, tämä tavoite ei voi toteutua. Nuorisotakuun piiriin tulevan nuoren asuntotilanne tulee selvittää aivan kuten nuoren tilanne työn ja opiskelun suhteen otetaan puheeksi. Tavoitteena tulisi olla, että asunnottoman tai asunnottomuuden uhkaaman nuoren tapauksessa hänet kyetään ohjaamaan tietyn määräajan kuluessa asumispolulle, joka vahvistaa hänen kykyään omatoimisiin ratkaisuihin ja viime kädessä itsenäiseen asumiseen. Tavoitteena olisi nuorelle asumistakuu, jossa nuoren tullessa palvelun piiriin ensin selvitetäisiin asumistilanne ja sen jälkeen palveluohjaus muihin tukipalveluihin.

”Nuorisotakuun piiriin tulevan nuoren asuntotilanne tulee selvittää aivan kuten nuoren tilanne työn ja opiskelun suhteen otetaan puheeksi.”

Nuorisoasuntoliitto on hakenut rahoitusta Nuorten asunto ensin -toimintamallin kehittämistä varten. Sen tavoitteena on vahvistaa nuorten aikuisten asumisen turvaa ja torjua asunnottomuutta entistä tehokkaammin. Parhaimmillaan Nuorten asunto ensin -mallin myötä nuori pääsisi paremmin tarpeitaan vastaavaan vuokra-asuntoon, kun moniammatillinen yhteistyö ja palveluohjaus tehostuisivat.

Toimenpide-ehdotus VII: Kansallinen strategia nuorten taloudellisen lukutaidon edistämiseksi

Taloudellinen lukutaito *) on tärkeä elämänhallintaan liittyvä kansalaistaito, jonka opetukseen pitäisi suunnata resursseja nykyistä enemmän. Taloudellinen lukutaito tarkoittaa talouteen liittyvää tietämystä ja osaamista sekä oikeanlaista asennetta soveltaa edellä mainittuja käytäntöön. Tutkimusten mukaan suomalaiset pärjäävät taloudellisen lukutaidon kansainvälisessä vertailussa hyvin. Osaaminen jakaantuu kuitenkin epätasaisesti ja etenkin nuorten taloudellinen lukutaito on keskimääräistä heikompaa.

Valtion taloudellisen huolenpidon vähentyminen ja sääntelyn purkaminen on viimeisten vuosikymmenten aikana lisännyt kotitalouksien omien valintojen merkitystä ja vastuun kasvua. Kansalaisten taloudellisen lukutaidon edistämiseen ei sen sijaan ole laadittu strategioita eikä suunnattu resursseja. Vielä 1980-luvulla pankit palvelivat yksityishenkilöitä säästäjinä ja lainanottajina. Nyt kansalaiset ovat kuluttajia, säästäjä-sijoittajia ja luottoasiakkaita monimuotoisilla finanssimarkkinoilla. Monilla tiedot ja osaaminen eivät vastaa nykyajan kasvaneita vaatimuksia oman talouden hallinnassa. Myöskään kunnallisen talous- ja velkaneuvonnan resurssit eivät ole kaikkialla riittäneet varsinkaan talousneuvonnan osalta palvelemaan kasvavaa tarvetta.

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD ohjaa ja patistaa valtioita laatimaan väestöä palvelevan taloudellisen lukutaidon strategian. [OECD:n suositukseen](#) on tarttunut jo 34 maata ja 35:ssä maassa kansallinen strategia on suunnitteilla. Suomi ei ole toistaiseksi työhön ryhtynyt. Naapurimaistamme Virosta, Ruotsista ja Venäjältä taloudellisen lukutaidon kansallinen strategia jo löytyy. Virallinen Suomi matkaa edelleen jälkijunassa taloudellisen lukutaidon edistäjänä. Nuorten taloudellisen lukutaidon puolesta ovat Suomessa lähinnä puhuneet muun muassa kansalaisjärjestöt ja Mun talous -verkostossa vaikuttavat organisaatiot. Positiivista kehitystäkin on kuitenkin tapahtunut. Peruskoulujen vuonna 2016 päivitettyyn opetusohjelmaan lisättiin talousopetusta alakoulun neljänneltä luokalta alkaen. Lisäksi vuonna 2018 Suomi osallistuu ensimmäistä kertaa nuorten taloudellista lukutaitoa testaavaan PISA-kokeeseen. Talousopetuksen tulisi keskittyä nykyistä enemmän arjen taloudenhallintaan ja tavoittaa opinnoissa jo pidemmällä olevia itsenäistymisen kynnyksellä olevia nuoria.

Vaikka taloustaitojen opetusta kouluissa on uuden opetussuunnitelman myötä lisätty, nuoret saavat silti valmiutensa talousasioiden käsittelyyn pääosin kotoa. Tämä asettaa nuoret lähtökohtaisesti eriarvoiseen asemaan, sillä vanhempien valmiudet opastaa nuoria talousasioissa vaihtelevat paljon. Kansallinen taloudellisen lukutaidon strategia auttaisi tasoittamaan eroja nuorten välillä. Jotta suomalaisnuorten kasvavaa ylivelkaantumiskehitystä voitaisiin hillitä, tarvitaan sääntelyä, matalan kynnyksen neuvontapalveluja ja lisää koulutusta varhaiskasvatuksesta lähtien. Pelkkä opetus ja valistus eivät välttämättä riitä.

**) Taloudellinen lukutaito koostuu kolmesta osasta: taloudellisesta tietämyksestä, talouteen liittyvistä asenteista ja taloudellisesta käyttäytymisestä. Kalmi & Ruuskanen (2016).*

”Kansallinen taloudellisen lukutaidon strategia auttaisi tasoittamaan eroja nuorten välillä.”

Minkälaisia tietoja, taitoja, osaamista ja käyttäytymismalleja hyvään taloudelliseen lukutaitoon sitten kuuluu? Lista tärkeistä taidoista ja tiedoista on pitkä ja monipolvinen. Ensinnäkin vaaditaan ymmärrystä ja osaamista omien raha-asioiden hoitamisessa sekä oikeanlaista asennetta. Omaan talouteen liittyen olennaista on ajantasainen tieto omista tuloista ja menoista, jonka pohjalta omaa taloutta voi budjetoida eli tulevaa suunnitella ja yllättäviin menoihin varautua. Olennaista on myös kyky toimia tehdyn suunnitelman mukaisesti. Tulevaisuuden suunnitteluun liittyy olennaisesti myös säästämis- ja sijoittamistaidot eli ymmärrys siitä, missä oma varallisuus säilyy ja kasvaa korkoa eli tuottaa turvaa myös tulevaisuudessa parhaiten.

Taloudelliseen lukutaitoon kuuluu olennaisesti kuluttajaosaaminen, mihin lukeutuu muun muassa ymmärrys tavaroiden ja palveluiden yleisestä hintatasosta, tiedot ja taidot maksamisen eri muodoista sekä niihin liittyvistä kustannuksista ja riskeistä. Myös tieto omista oikeuksista ja velvollisuuksista erilaisissa sopimustilanteissa kuten kauppatilanteissa, lainanotossa tai vakuutuksia ostaessa on tärkeä osa kuluttajaosaamista. Myös tunnetaidot ja talous liittyvät yhteen, sillä henkilökohtaisen talouden hyvä hallinta vaatii oman käyttäytymisen tuntemista ja kykyä paineesta huolimatta pysähtyä harkitsemaan omia taloudellisia ratkaisuja.

Taloudelliseen lukutaitoon liittyy kyvyt ja taidot hakea tietoa ja apua ongelmia kohdatessa. Jotta osaa toimia taloudellisesti tarkoituksenmukaisella tavalla eri tilanteissa, on hyödyllistä ymmärtää laskujen maksamisen käytännöt ja maksamisen tärkeysjärjestys sekä tietää perusasiat muun muassa maksuhäiriömerkintöihin, perintään ja ulosottoon, sakkoihin, veroihin ja vakuutusmaksuihin liittyen. Ongelmia kohdatessa on tärkeää tietää, mistä voi hakea ammatillista tukea ja apua, kuten kunnan talous- ja velkaneuvonnasta, sosiaalisesta luototuksesta ja Takuusäätiön palveluista.

Varsinkin nuorille aikuisille ymmärrys olemassa olevista tukimahdollisuuksista ja etuuksista sekä niihin liittyvistä myöntämiskäytännöistä ja viranomaisasioinnista on tärkeää ja ne kuuluvat olennaisena osana taloudelliseen lukutaitoon. Nuoria tulisi neuvoa itsenäistymisen kynnyksellä myös asumiseen ja talouteen liittyvissä asioissa kuten vuokrasopimuksen teossa ja kertoa, mitä kaikkea kuuluu vuokralaisen oikeuksiin, vastuisiin ja velvollisuuksiin. Vero- ja vakuutusosaaminen, ymmärrys henkilökohtaiseen talouteen vaikuttavista laeista, kuten kuluttajan suojasta, perinnöstä tai tekijänoikeuksista liittyvät taloudelliseen lukutaitoon. On hyvä olla perillä myös siitä, kuinka omia menoja voi saada karsittua omilla valinnoilla. Matematiikan taidoista on selvää hyötyä omien raha-asioiden hoitamisessa. Prosenttilaskutaidot voivat pelastaa monelta harha-askeleelta niin lainanhakutilanteissa kuin kauppojen tarjouksia laskiessa.

”Tulevien sukupolvien taloustaitojen turvaamiseksi taloudellisen lukutaidon kansallinen strategia tulisi ottaa mukaan seuraavaan hallitusohjelmaan.”

Taloudellisen lukutaidon merkitys kasvaa tulevina vuosina rahoitusmarkkinoiden monimutkaistuessa mikä tekee velkaantumisesta entistä helpompaa. Tulevien sukupolvien taloustaitojen turvaamiseksi taloudellisen lukutaidon kansallinen strategia tulisi ottaa mukaan seuraavaan hallitusohjelmaan. Suomi on monessa asiassa edelläkävijä maailmassa. Tässä asiassa se tulee kovin jälkijunassa. Vielä ei kuitenkaan ole myöhäistä.

